

nagy export politikájához és visszaszerezni az elvesztett piacokat. Nos, (hogy exportálni lehessen, csökkenteni kell a munkabéreket s nem emelni. Ép ezért, miután 1933-ban a mezőgazdaságot segítette, hogy megnyerje a farmert a lázongó munkással szemben, most megkísérli, hogy az agrárárak leszorításával megnyerje a városi lakosságot.

Az A. A. A. eredménye az is, hogy nehéz helyzetbe juttatta az Egyesült Államokat bizonyos világpiacokon. Kelletlenül állapították meg a mezőgazdasági kivitel gyors esését, amely bizonyos cikkeknel (gyapot) egyenesen katasztrófális. Az A. A. A. eltörlése tehát a külső piacok offenzíváját is jelenti.

Az igazságügyi megszüntetés valószínűleg nem vonja magával a mezőgazdaság „irányításának” azonnali feladását. Tudjuk, hogy a kormány keresi azokat az eszközöket, amelyekkel biztosíthatja a különféle adók felemelését, hogy folytassa ezt az „irányítást”. Valószínű azonban, hogy az ipari és kereskedelmi tőke offenzívája folytatódni fog Roosevelt törvénykezése ellen. A gyárosok szövetségének kongresszusa ezt világosan elárulta. Az „irányított gazdaság” akár él még egy darabig, akár nem, csődje — három év után — nyilvánvaló. Nem gyöngítette az osztályellentéteket. Még a polgári rétegek különféle érdekellentéteit sem tudta kiküszöbölni.

Jean Dupuy

A CSEHSZLOVÁKIAI GAZDASÁGI FELÉLÉNKÜLÉS HATÁRAI. Most kerültek nyilvánosságra Csehszlovákia 1935. évi gazdasági statisztikái. Kijózanító zuhanyként hatottak a még mindig bizakodókra. Elhallgattatták azokat, akik a vérszegény depresszió kapcsán egy új gazdasági virágzás kezdetét harangozták be. Az egészen szerény javulás naggyá torzított délibábja semmivé foszlott. A csodavárás rideg józanságnak engedte át helyét. A hivatalos tekintélyek soraiban is egyre többen láják a vigasztalan valóságot: a felületes és kérészetlen megkönnyebbülés csak illuziókat rombol. Könyörtelen vasujjakkal jelöli ki azokat a határokat, amelyeket a csehszlovák nemzetgazdaság mai tőkés szervezetével egyáltalán elérhet.

Csehszlovákiában a gazdasági válság 1933-ban érte el mélypontját. A termelési index ebben az esztendőben 60.2%-ra, a külkereskedelmi forgalom pedig értékben kerek egyharmadára esett vissza az 1929. év színvonalával szemben. Azóta a termelés lassan emelkedik. 1934-ben 66.5, 1935-ben 68.1 volt az ipari termelés jelzőszáma. Ennek a növekedésnek országnrészre azonban kétségtelenül a fegyverkezési konjunktúrából táplálkozik. Ezért van az, hogy a nyersvastermelés 1934-től kezdve 1935-ig 601.000 t.-ról 812.000 t.-ra, a nyersacéltermelés pedig 953.000 t.-ról 1.106.000 t.-ra nőtt. Nem szabad természetesen szem elől téveszteni, hogy a nyersvastermelés még így is csak 50, a nyersacél pedig 56%-át teszi az 1929. év színvonalának. Ebben az esztendőben ugyanis 1.644.000 t. nyersvasat és 2 137 000 t. nyersacélt olvasztottak. Más iparágakban még ennél is felületesebb volt a javulás. Kőszénből 10.775.000 t. helyett 10 millió 964.000 t.-t bányásztak. Barnaszénből 15.261.000 t. helyett csupán 15.226.000 t.-t. A kokszolókban az acéltermelés növekedésével párhuzamosan 1.345.000 t.-ról 1.551.000 t.-ra emelkedett a termelés. Általában, a javulás annál felületesebb, minél inkább távolodunk a fegyverkezés szférájától. Az építkezés terén és egyes iparágakban a viszonyok az előző évvel szemben tovább romlottak. A brünni textilipar pl. romokban hever. A múlt év folyamán öt nagy gyár szüntette be üzemét. Mig 1928-ban még 16.800 munkás dolgozott a „morva Manchester” gyáraiban, 1935 januárjában már csak 8.000 talált foglalkozást.

Nem vigasztalóbb az a kép sem, amit a külkereskedelem mutat. Az összforgalom havi átlaga 1929-ben 3.374 milliót tett ki és 1933-ban 1 milliárddal érte el mélypontját. 1934-ben 1.142, 1935-ben pedig 1.203 millió volt a havi átlag. Tudni kell azonban, hogy közben megtörtént a cseh koronának mintegy 16%-ot kitevő elértéktelenítése. Ha ezt számításba vesszük, úgy 1934-ben meg 1935-ben alig beszélhetünk számottevő javulásról. Ami az 1935. évi havi átlagot illeti, a többlet csaknem kizárólag az, október meg november hónapok különösen kedvező forgalmának köszönhető, amikor is az összforgalom 1.632, illetve 1.615 milliót tett ki. A decemberi külkereskedelmi mérleg már erős visszaesés képét mutatja. A kivitel novemberről decemberre 824.3 millióról 693.8 millióra zuhant s 64.6 millióval volt alacsonyabb 1934 ugyanezen hónapjának exportjánál. 1936 januárjában további 200 millióval 496 millióra esett vissza a kivitel. Különösen jelentős a csökkenés a gépexport, meg a fakivitel terén. Egyes cikkek kivitele csaknem teljesen megszűnt. Így a híres prágai sonka kivitele 1935-ben nem egészen 100 métermázsát tett ki, míg 1929-ben 12.408 q-ra rugott. A kivitel összege a tiszta áruforgalomban 7.415 és félmillió devalvált cseh korona, volt 1935-ben, ami az előző év mérlegével szemben 135.7 millió pluszt jelent. Ez a többlet azonban teljes egészében a fegyverkezési kivitel növekedéséből származik. Az ebbe a kategóriába tartozó vasárúk kivitele 81 mill.-val, a gépeké 40, a fémárúké 29, együttvéve tehát 150 mill.-val emelkedett.

A depressziós tünetek ilyképpen, ami Csehszlovákiát illeti, félre nem ismerhető kapcsolatban állanak a fegyverkezési konjunkturával. Nyilvánvalóvá lesz ez akkor is, ha az ipari célokra felhasznált szén megoszlását vesszük szemügyre. 1935-ben 8.837.400 tonnát tett ki az ipar szénfogyasztása. Kereken félmillió tonnával többet, mint 1934-ben. A növekedés azonban csaknem teljes egészében a vas- és fémiparra esik, amely 1.810.000 t. helyett 2.270.000 t.-t fogyasztott. Ezzel szemben a bányaiipar szénfogyasztása 146-ról 138-ra, a gépiparé 229-ről 215; a villamosági iparé 1.366-ról 1.358; a vegyiparé 615-ről 465; a textiliparé 727-ről 723 ezer t.-ra fejlődött vissza. Nem hiába hangzottak el a parlamenti bizottság ülésén éles szavak a Népszövetség szankciói ellen, a fasiszta nemzeti egyesülés egy képviselője részéről.

Talán feltűnőnek sem lehet többé nevezni azt a tényt, hogy a termelés szerény növekedése nem hozta magával a munkanélküliség megfelelő csökkenését. *Necas* népjóléti miniszter magától értetődő hangozta jelentette ki egy 1935 végén tartott kongresszusi beszédében: „a munkanélküliségnek nálunk valahogyan állandó jellege lesz és a legjobb akarat meg az ipar felélénkítésének minden kísérlete mellett is számolnunk kell legkevesebb egynegyed millió foglalkozásnélkülivel.” Az egynegyed millió azonban utópikusan alacsony szám. Ha csak a hivatalosan kimutatott munkanélkülieket vesszük is tekintetbe, számuk 1932 októberétől kezdve soha nem szállt 550 ezer alá. Az elmúlt esztendő sem képez kivételt. A munkanélküliség az év első felében súlyosabb volt, mint 1934 megfelelő hónapjaiban. Juliustól októberig tartó alig számottevő javulás után ismét az előző év színvonala fölé emelkedett. Decemberben 118.320 fővel szaporodva 794.407-re nőtt és ezzel nem csak 1934 decemberét múlta felül 42.025-tel, hanem a legrosszabb 1933. év decemberét is túlhaladta mintegy 15 ezerrel. 1936 januárjában tovább romlott a helyzet. A munkanélküliek száma 846.400-ra: emelkedett, míg 1935 januárjában 817.983, 1934 megfelelő hónapjában pedig 838.982 főt tett ki.

Ilyen hatalmas nyilvántartott munkanélküli hadsereg, amely még mögötte marad a tényleges számnak, hanyatló bérek és jövedelmek ter-

mészetszerűleg vonják maguk után a fogyasztás zsugorodását, a belső piac szűkülését. A munkanélküliek segélyezése elégtelen. Maga **Necas** népjóléti miniszter mutatott rá erre. „Gyakran úgy beszélnek a genfi segélyezési rendszerről — mondta egy röviddel ezelőtt adott interjújában — mint valami privilégiumról. Statisztikák és más országokkal való összehasonlítások után azonban ki lehet mutatni, hogy a mi államunk a támogatások tekintetében messze elmarad más államok mögött. Az igazság az, hogy a munkanélküliek tömegei alig jöhetnek számba, mint fogyasztók. A tömegszükségleti cikkek forgalma egyre csökken. Így a hús-fogyasztás 1934-ben 3.783 ezer q-át tett ki, 1935-ben csak 3.662 ezer q-át. Az egy lakosra eső fogyasztás 25.14 kg.-ról 24.22 kg.-ra csökkent. A sörfogyasztás 1934 első 11 hónapjában 7.301.694 hl.-t tett ki, 1935 megfelelő időszakában már csak 7.117.492 hl.-t. A dohányjövedék bevétele 1934-ben 1.727 millió cs. k. volt, 1935-ben csak 1.648 millió. De nem csak a széles néprétegek fogyasztása hanyatlott. Csökkent a fényűzés is. A személyautók eladása 1934-ben 8.857-re rugott, míg 1935-ben csak 8.331 kocsi adtak el. Emellett 1936 január elsején 8.000 személyautót jelentettek ki a forgalomból. Hanyatlottak az állam bevételei is. A bruttó adóbevételek hiánya 1934-gyel szemben 133 milliót tesz ki, a nettóbevételek azonban 309 millióval csappantak meg, míg a költségvetésben előirányzott bevételekkel szemben 701 millió, 11%-os hiány mutatkozik.

A csehszlovák depresszió kapcsán mindezek után alig táplálhatunk valami rózsás reménykedéseket. Még azt a színvonalat sem képes elérni ez a javulás, amelyhez a többi tőkés országok, kevés kivétellel, eljutottak az elmúlt esztendő folyamán. Nem kételkedhetünk ugyan abban, hogy a tavaszi hónapok ismét bizonyos megkönnyebbülést hoznak. E mellett szól legalább is teoretikusan, a december és január hónapok nyersanyag behozatalának feltűnő növekedése is. Ez a javulás azonban szükségyszerűen korlátolt határok közt fog mozogni. Minden intézkedés és terv, amely a válság vasgyűrűjének áttörését célozza mihaszna kuruzslásnak bizonyult. Egyre inkább nyilvánvalóvá lesz, hogy a gazdasági élet gyökeres átszervezésére és egy új gazdasági renddel való felcserélésére van szükség.

(K. K.)

S Z E M L E

ILYA EHRENBURG: SANS REPENDRE HALEINE
(N. R. F. Gallimard. Paris, 1936)

„Egyszusra” — ez a könyv címe. Különös cím Ehrenburg a könyvet egy párizsi előadásában — előbbi regénye címére utalva — a Teremtés harmadik napjának nevezte. A Második nap az épülő Kuznyeck ifjairól szól. Mostani könyve északra visz bennünket, a szálfákat usztató nagy folyók partjára, az orosz észak ifjai közé. Címéről ítélve azt vélném: a munkarekordok regénye. Nem. Egy időben igen elharapóztak az orosz irodalomban a technikai leírásokkal zsúfolt regények. A technikusok állítólag megmosolyogták, a munkások unták. Letűnt korszak. De hagyott maga után egy remeket: Katajen Hajrá-ját. Ujabbban a lelkületükre lettek kíváncsiak az orosz olvasók. Beköszöntött a „lélek mérnökei”-nek korszaka. Az új orosz irodalom célja, hogy segítse az új embereket önmaguk megismerésében, hogy segítsék megérteni tulajdon hősiességüket és szem-